

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Det unge Tyskland (1890)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 680. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes06-shoot-idm139753868072832/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

fra først af udelukkende forfægtet af begejstrede Kvinder, trænger igennem hos alle Udviklede, gør dem uimodtagelige for teologiske Indtryk og modtagelige for alt værdifuldt Menneskeligt. Dyrkelsen af Goethe fører selv i Kvindernes Sind over i Dyrkelsen af politisk Frihed og Samfundsreform.

Ved Aaret 1840 begynder den tyske Filosofi at udvikle sig i Retning af Radikalisme og Digterne umiddelbart at bryde den politiske Frihed Vej. Den Slægt, som nu optræder, skylder atter Hegel sin filosofiske Dannelse, men den har omformet hans Lære til en Skole for gudsfornegtende Gudforklaring og en Enevælden bekæmpende Politik. Den forkaster det unge Tysklands Standpunkt som kun egnet for Skønsaander; den sysselsætter sig levende med Kristendommens Væsen og Statens Idé.

I Prøjsen hersker nu en Konge med sammensatte Naturanlæg og rige Evner, en Overgangsskikkelse mellem ældre og nyere Tid, hvis Personlighed i dens Forhold til Tidsalderens Litteratur og Aandsliv er af stor Interesse. Som Metternich i Syden, saaledes behersker Fr. Wilhelm IV i Norden udvortes Begivenhederne i Tyskland. Vi ser de literære og politiske Personligheder drages til ham, støde sammen med ham og prelle tilbage. De ældre invalide Talenter som Tieck og Schelling henlever deres sidste Dage i hans Nærhed, Herwegh og Freiligrath tiltrækkes og frastødes, Jacoby bekæmper ham og Dingelstedt spotter ham. Og nu følger vi Udviklingen af den politiske Lyrik fra dens Stamfader Anastasius Grün til Herwegh og Dingelstedt og iagttager, hvor dybt en Tænker som Ludvig Feuerbach griber ind i de Samtidiges Tankeliv.

Aander som Freiligrath og Prutz, Sallet og Hartmann er endelig som Stormfugle, der melder Stormen, og under den europæiske Omvæltning 1848 hører vi enkelte store Lyrikeres Sang overdøve den politiske Orkans Raser; medens de forhen usete Begivenheder samtidigt gør en Mængde mindre eller udviklede Talenter til det store Øjeblikks Organer.

Vi har under Studiet af dette Stykke Aandshistorie havt Anledning til at dvæle ved et helt Galleri af ejendommelige Skikkelser og til grundigere at fordybe os i de mest betydningsfulde eller mest typiske.

Vi saa, at Napoleons store Fortidspersonlighed, omdigtet af Sagnet, i Tidehervets Begyndelse udøvede en næsten lige saa

mægtig Indflydelse paa Følelseslivet som Byrons. Af det attende Aarhundredes store Aander er Goethe, Jean Paul, Heinse, Hegel dem, fra hvem den tydeligst paaaiselige Paavirkning udgaar. Romantikerne indvirker dels som Lærere og Mestere (Wilhelm Schlegel, Brentano, Chamisso) dels som Modstandere (Tieck). Börne og Heine bestemmer med deres saa forskelligartede Genialitet i Kraft af det fælles Grundtræk af Stridbarhed den hele Tidsalder.

Men hvilken Rigdom paa oprindelige Personligheder! Man kaste Blikket ud over dette Kvindegalleri: Rahel og Bettina i deres Forhold til Goethe, Henriette Herz og Jeannette Wohl i deres Forhold til Börne, Heine's La Mouche, Immermanns Elisa, og Fyrstinde Pückler eller Charlotte Stieglitz i Forholdet til deres Mænd! Eller man lade Blikket glide hen over Mandsportræterne i denne Billedsal: Verdensmænd og Skribenter som Varnhagen og Pückler, stolte, stive Figurer som Platen og Immermann, Aasyn, der er lutter Liv og Ild som Börnes og Heines, sære, mandhaftige Skikkelser som Jacoby, kongelige Skikkelser som Feuerbach, fanatisk Vrængende som Menzel, enlige store og smaa Digtere som Rückert, Heibel, Ludwig, Scherenberg, Urostiftere som Wienbarg og Gutzkow, smidige Evner som Laube og Mundt, svage Melankolikere som Stieglitz, djærve, kraftfulde Sangere som Hoffmann og Freiligrath, umodne Karakterer som Herwegh, tvivlsomme Karakterer som Dingelstedt og Meissner, tapre Mænd som Sallet, Hartmann og Prutz. Ogsaa hvor deres Frembringelser ikke er af ypperste Rang, studerer man dem selv med den højeste Interesse.

Og dog vil Fremstillingen her tilfulde kun forstaaes af Den, der ser den i dens Sammenhæng med de tidligere Dele af det Værk, hvorfra den er et Led, altsaa som sidste Akt af et stort, historisk Drama.

Heensigten var, som det siges i Værkets første Linjer: gennem Studiet af visse Hovedgrupper og Hovedbevægelser i den europæiske Literatur at give Grundridset til en Psykologi af det 19de Aarhundredes første Halvdel. Aaret 1848, der betegner et historisk Vendepunkt og derved en foreløbig Afslutning, var allerede der angivet som den Grænse, til hvilken det var Forfatterens Agt at følge Udviklingens Gang. Hans første Gerning